

Verslag Financieel Stabiliteitscomité 30 mei

Op 30 mei vond de tweede vergadering van het Financieel Stabiliteitscomité plaats. Vertegenwoordigers van DNB, AFM en het ministerie van Financiën spraken onder leiding van de president van DNB over ontwikkelingen op het gebied van de stabiliteit van het Nederlandse financiële stelsel.

Kredietverlening

De kredietverlening in Nederland groeit op dit moment nauwelijks. Zowel de hypothecaire kredietgroei als de zakelijke kredietgroei bevinden zich op het laagste niveau sinds 2004. Hiervoor zijn verschillende verklaringen. Als gevolg van de lage economische groei loopt de vraag naar zakelijke kredieten terug en neemt het kredietrisico voor banken toe. Met name bij kleine bedrijven is in veel gevallen sprake van een slechte solvabiliteit. Daarnaast brengt de omvang van de hypotheekportefeuilles van Nederlandse banken een concentratierisico met zich mee. Mede daarom zijn banken terughoudend met het verstrekken van nieuwe hypotheekleningen.

Een belangrijke voorwaarde voor economisch herstel is dat de kredietverlening aantrekt op het moment dat risico's afnemen en de vraag naar krediet weer toeneemt. Een zorg van het comité is dat banken vanwege kapitaalschaarste niet in staat zullen zijn aan deze vraag te voldoen. Het comité acht het daarom van groot belang dat banken hun kapitaalsbasis verder versterken om de kredietverlening te kunnen uitbreiden wanneer de economie weer aantrekt. Dit kan door winst in te houden, kosten te verlagen en, wanneer de markt dit mogelijk maakt, nieuw kapitaal aan te trekken. Daarnaast kunnen banken het kapitaalsbeslag van leningen aan het MKB verkleinen door gebruik te maken van bestaande stimuleringsregelingen voor de kredietverlening aan het MKB, zoals de borgstelling MKB-kredieten en de GO-regeling.

Nederlandse huishoudens zijn gemiddeld genomen zeer solvabel. Tegenover een hoge hypotheekschuld staan aanzienlijke, maar beperkt liquide vermogens in de vorm van huizen en pensioentegoeden. Vanwege de ongelijke verdeling van dit vermogen over huishoudens is echter bij bepaalde groepen huishoudens wel degelijk sprake van een negatieve vermogenspositie. Dit geldt bijvoorbeeld voor jongere huishoudens wier hypotheek onder water staat en die nog nauwelijks ander financieel vermogen hebben opgebouwd. Het makkelijker maken van de overheveling van vermogens van oudere naar jongere generaties kan een bijdrage leveren aan de oplossing van dit probleem.

Financiering van banken

De risico's als gevolg van de grote afhankelijkheid van marktfinanciering van de Nederlandse bankensector zijn recentelijk in enige mate afgenomen. Dit is deels het gevolg van de algehele verbetering van financieringscondities voor banken in Europa. Daarnaast is de verhouding tussen leningen en deposito's, die een indicatie geeft van de afhankelijkheid van marktfinanciering, sinds 2008 geleidelijk gedaald. Aanpassing van de financieringsstructuur van de Nederlandse bankensector zal echter nog geruime tijd in beslag nemen. Het is dus zaak de kwetsbaarheid van Nederlandse banken voor onrust op financiële markten verder te beperken.

De grote afhankelijkheid van marktfinanciering is vooral terug te voeren op de omvangrijke hypotheekportefeuilles van Nederlandse banken. Om de financieringsrisico's te verminderen, zal de nationale hypotheekschuld geleidelijk moeten worden teruggebracht. Het kabinetsbeleid gericht op lagere loan to value (LTV) ratio's, minder aflossingsvrije hypotheekrentaftrek en het geleidelijk afbouwen van de hypotheekrentaftrek levert hieraan een belangrijke bijdrage. Verdere standaardisatie van Nederlandse hypotheekrentaftrek en securitisaties vergroot hierbij de investeringsbereidheid van beleggers. Daarnaast kan de financiering van hypotheekportefeuilles aantrekkelijker worden gemaakt voor Nederlandse pensioenfondsen die ruimte hebben om

Nederlandse uitzettingen te vergroten zonder aan overmatige concentratierisico's bloot te staan. Verdere standaardisatie van Nederlandse hypotheke maakt de Nederlandse markt bovendien aantrekkelijker voor nieuwe toetreders, waaronder verzekeraars en buitenlandse partijen.

Daarnaast kunnen banken het vertrouwen van marktpartijen versterken door transparant te zijn over hun financiële situatie. Duidelijke informatie stelt investeerders in staat een adequate risicobeoordeling te maken, en kan hun bereidheid vergroten om in Nederlandse banken te investeren. Onlangs heeft de Enhanced Disclosure Task Force, een werkgroep van de Financial Stability Board waarin experts uit de private sector zitting hebben, aanbevelingen gedaan voor onder andere verbeterde transparantie over activabeklemming en het gebruik van eenduidige definities van non-performing loans. Ook de Europese markttoezichthouder ESMA heeft onlangs aandacht gevraagd voor meer transparantie over 'forbearance', die optreedt wanneer financiële instellingen leningvoorwaarden versoepelen om executie van een schuld te voorkomen. In zijn eerstvolgende vergadering zal het comité verder spreken over deze concrete aanbevelingen, en de rol van transparantie bij het bevorderen van de financiële stabiliteit.

In Europa wordt op dit moment in het kader van de Europese resolutierichtlijn onderhandeld over de introductie van een bail-in instrument en de preferentie van deposito's. Een duidelijk en effectief Europees resolutieraamwerk is van groot belang voor de financiële stabiliteit. Dit geldt des te meer nu het toezicht op banken op Europees niveau wordt belegd. Vanuit het oogpunt van financiële stabiliteit dient bij de vormgeving hiervan echter ook rekening te worden gehouden met de mogelijke impact op de financiering van banken. De introductie van dit raamwerk kan er immers toe leiden dat investeerders in banken hun huidige posities heroverwegen, en kiezen voor activa met een lager risicoprofiel. Het resolutieraamwerk dient daarom een geharmoniseerde, consistente en voorspelbare rangorde te bevatten, waarbij voorkomen wordt

dat bepaalde legitieme financieringsmodellen disproportioneel benadeeld worden.

Balansonderzoek

Het comité constateert dat het marktsentiment in Europa sinds vorig jaar is verbeterd, wat onder andere zichtbaar is in het niveau van de rentes op staatsobligaties van perifere landen. Dit betekent echter niet dat de zorgen van financiële markten over Europese overheden en banken zijn verdwenen. Om het marktvertrouwen verder te versterken is een effectieve vormgeving van de Europese bankenunie van groot belang. In dit kader voert de ECB het komende jaar een onderzoek uit naar de kwaliteit van bancaire activa van Europese banken. Ten behoeve van de objectiviteit van dit onderzoek dienen hierbij externe experts te worden betrokken. Op basis van dit onderzoek worden Europese bankbalansen waar nodig opgeschoond en versterkt voordat de ECB het toezicht op deze banken op zich neemt.

Het comité is van mening dat dit balansonderzoek een cruciale stap is in de aanpak van de Europese schulden crisis. Door de problemen bij banken aan te pakken, worden banken weer gezond en kunnen zij bijdragen aan economisch herstel. Bovendien zullen investeerders na een grondig balansonderzoek meer bereid zijn om banken te financieren. Voordat het onderzoek van start gaat moet duidelijk zijn hoe eventuele kapitaalstekorten dienen te worden aangevuld. Als banken onvoldoende privaat kapitaal kunnen ophalen, zullen in het uiterste geval publieke middelen moeten worden ingezet. Daarnaast is dit onderzoek bepalend voor de kwaliteit van het Europees toezicht, en daarmee voor een goed werkende Europese bankenunie.

Macroprudentiële instrumenten

Voor effectief macroprudentieel beleid is het noodzakelijk dat autoriteiten tijdig en gericht instrumenten kunnen inzetten om systeemrisico's te voorkomen of te mitigeren. Met de implementatie van de kapitaaleisenrichtlijn

(CRD IV) komen enkele belangrijke macroprudentiële instrumenten beschikbaar, waaronder de contracyclische buffer, sectorale risicogewichten en kapitaalsopslagen voor systeembanken.

Naar aanleiding hiervan heeft het comité gesproken over de macroprudentiële instrumenten die nodig zijn om systeemrisico's goed te kunnen adresseren. Hoewel de besluitvorming over de inzet van deze instrumenten is voorbehouden aan de verantwoordelijke autoriteiten, wordt in het FSC de inzet van diverse instrumenten afgestemd. In aanvulling op de instrumenten uit de CRD IV spelen ook LTV en loan to income (LTI) normen een belangrijke rol in het macroprudentieel beleid, omdat zij overkreditering tegengaan en onevenwichtigheden verminderen. Hier zal het comité in zijn eerstvolgende bijeenkomst uitgebreid bij stilstaan.